

סדר סעודות השבת

עם מדריך
להלכות ומנהגי
סעודות השבת

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מפתח

4	תקוני שבת
6	סדר הקידוש ליל שבת
10	קידוש ליום השבת
13	סדר סעודה שלישית
14	סדר ברכת המזון
24	ברכה מעין שלש
25	שבע ברכות
26	סדר הבדלה
31	הלכה למעשה

סדר הקידוש ליל שבת

מְזִמּוֹר לְדוֹד, יי רְעִי לֹא אֶחָסֵר: בְּנֵאוֹת דְּשָׂא
יִרְבִּיצְנִי, עַל מִי מְנוּחֹת יִנְהַלְנִי: נִפְשִׁי
יִשׁוּב, יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי צְדָק לְמַעַן שְׂמוֹ: גַּם כִּי אֶלֶף
בְּגִיָּא צְלָמוֹת לֹא אִירָא רָע, כִּי אַתָּה עֲמֹדִי, שְׁבִטְךָ
וּמִשְׁעֲנֵתְךָ הֵמָּה יִנְחֲמֵנִי: תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שְׁלַחַן נֶגֶד צַרְרִי,
דְּשִׁנְתָּ בְּשֶׁמֶן רֵאשִׁי כּוֹסֵי רוּיָה: אֵךְ טוֹב וְחֶסֶד יִרְדּוּפוּנִי
כָּל יְמֵי חַיִּי, וְשִׁבְתִּי בְּבֵית יי לְאַרְךָ יָמִים:

דָּא הִיא סְעוּדָתָא דְחַקְל תְּפוּחִין קַדִּישִׁין:

אַתְקִינוּ סְעוּדָתָא דְמַהִימְנוּתָא שְׁלַמְתָּא,
חֲדוּתָא דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא. אַתְקִינוּ
סְעוּדָתָא דְמַלְכָּא. דָּא הִיא סְעוּדָתָא דְחַקְל
תְּפוּחִין קַדִּישִׁין, וְזַעִיר אַנְפִּין וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא
אַתְיָן לְסַעְדָּא בְּהֵדָּה:

קיבול, ארבע האצבעות מוגבהות

והאגודל מושכב מן הצד.

ה. הכוס צריכה להיות מוגבהת

לפחות טפח מעל השולחן.

ו. קודם הקידוש ובתחילת ברכת

'אשר קדשנו' יביט בנרות שבת.

ז. בעת ברכת 'בורא פרי הגפן' יביט

בכוס הקידוש.

ח. בסיום הקידוש ישב במקומו

וישתה רוב כוס.

מנהגי הקידוש

א. מנהג הרבי למזוג את היין לכוס

הקידוש, קודם אמירת מזמור

לדוד.

ב. המזיגה בכמה שפיכות, הכוס

לקידוש צריכה להיות רחוצה.

ג. ייטול את הכוס בימינו ויעבירה

לשמאלו, יניח את הכוס מלמעלה

למטה על כף יד ימינו.

ד. כף היד כפופה קצת כעין בית

דָּא הִיא סְעוּדַתָּא דְעִתִּיקָא קַדִּישָׁא:

זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. שֵׁשֶׁת
 יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכְתָּךְ.
 וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַיְי אֱלֹהֶיךָ, לֹא תַעֲשֶׂה
 כָּל מְלָאכָה, אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֹבְדֶיךָ
 וְאִמְתֶּךָ וּבְהִמְתֶּךָ, וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. כִּי
 שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יי אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
 הָאָרֶץ, אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם, וַיִּנַּח
 בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

עַל בֶּן בֶּרֶךְ יי אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ:
 סְבְרֵי מְרֻנָּן:

על היין:

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
 בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

על הפת: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ:

בשבת חול המועד סוכות (כשמקדש בסוכה) מברך תיכף ברכה זו:
 בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמִצּוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֵישֵׁב בַּסֶּכֶה:

מנהג החסידים לנגן שיר זה שחיברו האריז"ל בסעודת יום שבת,
במנגינה שלימד הרבי

א סֵדֶר לְסֻעֻדָּתָא. בְּצַפְרָא דְשַׁבְּתָא. וְאַזְמִין בָּהּ
הַשְּׁתָּא. עֵתִיקָא קְדִישָׁא:

ב הוֹרִיָּה יִשְׂרֵי בָהּ. בְּקִדּוּשָׁא רַבָּא. וּבְחֻמְרָא טָבָא.
דְּבִיָּה תַּחֲדֵי נַפְשָׁא:

ג שֶׁדֶר לָן שׁוֹפְרִיָּה. וְנַחֲזִי בִיקְרִיָּה. וְיַחֲזִי לָן סְתֵרִיָּה.
דְּאַתְאֲמַר בְּלַחֲשָׁא:

ד גִּלְהָ לָן טַעְמִי. דְּבִתְרִיסָר נְהֵמִי. דְּאַנּוּן אֶת בְּשָׁמִיָּה.
כְּפִילָא וּקְלִישָׁא:

ה רוּרָא דְלַעֲלָא. דְּבִיָּה חַיִּי כֻלָּא. וְיִתְרַבֵּי חֵילָא. וְתַסְק
עַד רֵישָׁא:

ו דו חֲצֵדֵי חֻקְלָא. בְּדַבּוּר וּבְקָלָא. וּמְלִילוֹ מְלָה.
מְתִיקָא כְּדוּבְשָׁא:

ז דָּם רַבּוֹן עֲלָמִין. בְּמַלְיָן סְתִימִין. תְּגַלּוֹן פְּתֻגְמִין.
וְתִמְרוֹן חֲדוּשָׁא:

ח עֵטֶר פְּתוּרָא. בְּרֹזָא יְקִירָא. עֲמִיקָא וְטַמִּירָא. וְלֹא
מְלֵתָא אֲוִשָׁא:

ט אֵלִין מְלִיא. יְהוֹן לְרַקִּיעֵיא. וְתַמָּן מֵאן שְׂרִיא. הֵלָא
הָהוּא שְׂמֻשָׁא:

י בּו יִתִּיר יִסְגִּי. לְעֵלָא מִן דְּרַגְיָה. וְיִסַּב בַּת זִוּגִיָּה.
דְּהוֹת פְּרִישָׁא:

אם מברכים בזימון, אומר המברך:

הב לָן וְנִבְרַךְ (או ביידיש: רבּוּתִי מִיר וועלִין בעֲנַמְשִׁין):

ועונים המסובים (ואחריהם המברך):

יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

ואם הם עשרה אומר המברך:

בְּרִשׁוֹת מְרַנֵּן וְרַבֵּנֵן וְרַבּוֹתֵי
נְבָרַךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ:

ועונים המסובים
(ואחריהם המברך):

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ
מִשְׁלֹ וּבְטוּבוֹ חֵיִינוּ:

ומי שלא אכל עמהם, אומר:

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ וּמְבָרַךְ שְׁמוֹ
תְּמִיד לְעוֹלָם וְעַד:

אם הם פחות מעשרה אומר המברך:

בְּרִשׁוֹת מְרַנֵּן וְרַבֵּנֵן וְרַבּוֹתֵי
נְבָרַךְ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ:

ועונים המסובים
(ואחריהם המברך):

בְּרוּךְ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ
וּבְטוּבוֹ חֵיִינוּ:

ומי שלא אכל עמהם, אומר:

בְּרוּךְ וּמְבָרַךְ שְׁמוֹ
תְּמִיד לְעוֹלָם וְעַד:

בסעודת נישואין ושבע ברכות אומר:

בְּרִשׁוֹת מְרַנֵּן וְרַבֵּנֵן וְרַבּוֹתֵי

נְבָרַךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשְּׂמֵחָה בְּמַעֲוֵנוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ:

ועונים המסובים (ואחריהם המברך):

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשְּׂמֵחָה בְּמַעֲוֵנוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ וּבְטוּבוֹ חֵיִנוּ:

ופקדנו, והושיענו. המסובים יענו

אמן אחר כל אחת מהפסקאות.

המזמן יאמר בקול את ברכת

'ובנה ירושלים' ובסיום הברכה

יניח את הכוס.

בסיום הרחמן מתיבת "כן יברך..

ונאמר אמן". הרחמן המתאים

למועד. ומ"הרחמן הוא יזכנו" עד

"ואמרו אמן".

ד. בסיום ברכת המזון, יאחז את

הכוס בידו כבעת הזימון ויברך

בורא פרי הגפן.

מנהגי הזימון

א. המברך בזימון, ימזוג את כוס

היין לפני נטילת מים אחרונים.

ב. דיני הכוס - כמו בקידוש (ראה

לעיל ע' 4).

ג. המזמן יגביה את קולו: בברכה

הראשונה מתיבת 'כאמור פותח'

ועד סיום הברכה. בברכת 'ועל

הכל' מתיבת 'ככתוב' ועד סיום

הברכה.

ב"יעלה ויבוא": המזמן יאמר

בקול את שלוש הפסקאות, זכרנו,

סדר הברכה

הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד: כי עזי וזמרת
יה יי ויהי לי לישועה: ושאבתם מים בששון.
ממעיני הישועה: ליי הישועה. על עמך ברכתך סלה:
יי צבאות עמנו. משגב לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות.
אשרי אדם בטח בך: יי הושיעה. המלך יעננו ביום
קראנו: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. כן
תהיה לנו: כום ישועות אשא. ובשם יי אקרא:

סברי מרגן:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם.

בורא פרי הגפן:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. בורא מיני בשמים:

בברכת בורא מאורי האש יביט בד' צפרניו והמה יהיו כפויים על האגודל, ולא יראה האגודל:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. בורא מאורי האש:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם. המבדיל בין קדש

לחל. בין אור לחשך. בין ישראל לעמים. בין יום

השביעי לששת ימי המעשה: ברוך אתה יי המבדיל בין

קדש לחל:

ברכה מעין שלש ראה לעיל ע' 24

-
מנהגי הברכה	ג. ידליק את הנר לפני ההבדלה.
א. דיני הכוס - כמו בקידוש (ראה לעיל ע' 4).	ד. יש הנוהגים שהשומע יאמר בלחש עם המבדיל את פסוקי "הנה א-ל ישועתי" עד "ביום קראנו".
ב. יכין לפניו את הנר להבדלה והבשמים לברכה, לפני שיתחיל באמירת ההבדלה. הנר צריך להיות עם שתי פתילות לכל הפחות.	ה. את הפסוק "ליהודים היתה", נהוג שהשומעים אומרים בקול רם, והמבדיל חוזר על הפסוק אחרים.

אחר הבדלה אומרים ויתן לך:

וַיִּתֵּן-לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ
 וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: יַעֲבֹדוךָ עַמִּים
 וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְךָ לְאֻמִּים הָיָה גִבּוֹר לְאַחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְךָ
 בְּנֵי אִמְךָ אֲרָרְךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָרוּךְ: וְאֵל שְׁדֵי יִבְרַךְ
 אֹתְךָ וַיִּפְרֹךְ וַיִּרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לְקָהָל עַמִּים: וַיִּתֵּן-לְךָ אֶת-
 בְּרַכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֶךָ אֹתְךָ לְרִשְׁתָּךְ אֶת-אָרֶץ
 מִגְרִיךָ אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: מֵאֵל אָבִיךָ וַיַּעֲזֹרְךָ
 וְאֵת שְׁדֵי וַיְבָרְכֶךָ בְּרַכַּת שָׁמַיִם מִמַּעַל בְּרַכַּת תְּהוֹם
 רַבְּצָת תַּחַת בְּרַכַּת שְׁדִים וְרַחֵם: בְּרַכַּת אָבִיךָ גָּבְרוּ
 עַל-בְּרַכַּת הוֹרֵי עַד-תְּאֹת גְּבַעַת עוֹלָם תִּהְיֶינָּה לְרֹאשׁ
 יוֹסֵף וּלְקַדְקֹד נְזִיר אָחִיו: וְאַהֲבָךָ וּבִרְכָךָ וְהִרְבָּךָ וּבִרְךָ
 פְּרִי-בִטְנְךָ וּפְרִי-אֲדָמָתְךָ דִּגְנֶךָ וְתִירֹשֶׁךָ וַיַּצְהַרְךָ שָׁגֵר
 אֲלַפִּיךָ וַעֲשִׂיתָרֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע
 לְאַבְתָּיִךְ לָתֵת לְךָ: בָרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל-הָעַמִּים לֹא-
 יִהְיֶה כֶּךָ עָקֹר וְעַקְרָה וּבְבִהֶמְתֶּךָ: וְהַסִּיר יְיָ מִמֶּךָ כָּל-
 חָלִי וְכָל-מַדּוּי מִצָּרִים הָרְעִים אֲשֶׁר יִדְעֶתָ לֹא יִשְׁיִמֶם
 בְּךָ וּנְתַתֶּם בְּכָל-שְׁנָאֶיִךָ:

1. בעת ברכת 'בורא פרי הגפן' ביטט ט. ישתה רוב כוס ויכבה את הנר בכוס היין שבידו.
2. מנהג הרבי, להניח את הגביע בצלחת לפני ברכת הבשמים והנר.
3. יאחז את הבשמים בידיו ויברך בורא מיני בשמים.
4. יא. רבותינו נשיאינו נהגו לומר ויתן לך יחד עם עוד אחד.
5. בשאריות היין שבצלחת.
6. המנהג להטביל את הזרת של שתי הידיים בשוורי היין שבצלחת, להעבירן על העיניים ולומר "מצות ה' ברה מאירת עינים".

שער
מדריך הלכתי

פרק א' חיוב הברכה

פרק ב' ההכנה לברכת המזון

פרק ג' הזימון

פרק ד' ברכת המזון

פרק ה' מדיני ההוספות בברכת המזון

הוספות:

דיני הדלקת נרות שבת קודש

הלכות קידוש

פרק א - חיוב הברכה

המקור למצות ברכת המזון מן התורה

א. נאמר בתורה "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך", מכאן למצות ברכת המזון מן התורה¹.

ב. פת לעניין ברכת המזון, היא רק זו העשויה מחמשת מיני דגן שהם חיטה ושעורה, כוסמין², שיבולת שועל ושיפון. פת העשויה ממינים אחרים³ (כגון מקמח תירס/סויה וכדומה), ברכתה הראשונה שהכל והאחרונה בורא נפשות רבות⁴.

שיעור שביעה לעניין ברכת המזון מדאורייתא ומדרבנן

ג. מן התורה חייב לברך על המזון, רק כאשר אכל שיעור שביעה. אמנם, חז"ל תקנו לברך ברכת המזון גם אם אכל רק כזית.

ד. שיעור כזית לחם להתחייב בברכת המזון, הוא 27 גרם⁵.
ה. אכל פחות מכזית פת, אינו מברך ברכת המזון אך חייב בברכה ראשונה⁶.

ו. אכל פחות מכזית פת יחד עם דברים נוספים ושבע מהם – אינו מברך ברכת המזון, אלא את הברכה האחרונה הראויה להם⁷.

(1) שו"ע אדה"ז סי' קפד ס"ב, קפז ס"א, סדר ברכות הנהנין פרק א ס"א, פרק ב ס"א.

(2) בלשון של היום "כוסמין" הוא מין דגן, ואילו ה'כוסמת' היא ממיני הקטניות.

(3) מלבד אורז שנאמרו בו דינים אחרים ראה סדבה"נ פ"א סעי' י"א.

(4) שו"ע סי' רח ס"ח, לוח ברכות הנהנין פרק א ס"ט.

(5) שיעורי תורה להגרא"ח נאה, פ"ג סי"ב. כ"ה מסקנת הגר"ח נאה

בשיעורי ציון עמ' ע' (להעיר, שי"א ששיעור כזית הוא בנפח). ואכמ"ל.

(6) שם.

(7) שו"ע סימן ר"ז, סי' ר"ח. לוח ברכות הנהנין פרק א ס"ו, סדר ברכות

הנהנין פ"א ס"ז. י"א שילדים יברכו ברכת המזון אפילו אם אכלו פחות משיעור כזית.

לפטור ברכה אחת בברכה אחרת

ז. אכל מאכלים שברכתם האחרונה היא ברכה מעין שלוש, וטעה ובירך עליהם ברכת המזון, עליו לחזור ולברך ברכת מעין שלוש. מלבד מיני מזונות, תמרים ויין שנפטרים בברכת הזן⁸.

ח. אכל פת וטעה ובירך עליה ברכת מעין שלוש במקום ברכת המזון, לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולברך ברכת המזון⁹.

פרק ב - ההכנה לברכת המזון

השארית המפה והפת עד לאחר ברכת המזון

א. נכון שלא להסיר את המפה והלחם מהשולחן עד לאחר ברכת המזון¹⁰. ואמרו חז"ל כל מי שאינו משייר פת על שלחנו, אינו רואה סימן ברכה לעולם¹¹.

ב. בשבת שמברכים על לחם משנה, נכון שלא להוריד מהשולחן את החלה שנשארה שלימה, עד לאחר ברכת המזון¹².

ג. באם נגמר הלחם שעל השולחן במהלך הסעודה, אין להביא לשולחן לחם נוסף עבור ברכת המזון¹³.

ד. בימי החול קודם ברכת המזון, נוהגים לכסות את הסכין הנמצא על השולחן. בשבת ויום טוב אין מכסים אותו¹⁴.

8) שו"ע סי' ר"ח סי"ז, לוח ברכות הנהנין פ"א סט"ו, סדר ברכות הנהנין פרק א סי"ז. ומשנזכר בטעותו לא ימשיך לומר את שאר הברכות של ברכת המזון, אלא יעצור במקום שנזכר. ואם נזכר באמצע ברכת הזן, ימשיך שם ויאמר "ועל ארץ חמדה טובה וכו'", ויחתום בסיום ברכת מעין שלוש "כי אתה כו' ונודה לך על כו' ברוך אתה ה' על כו'".

9) אגרות קודש חלק ד' עמ' כד.

10) שו"ע אדה"ז סי' ק"פ ס"ב.

11) שו"ע אדה"ז סי' ק"פ ס"א.

12) שו"ע אדה"ז סי' ק"פ ס"ג.

13) שו"ע אדה"ז סי' ק"פ ס"א.

14) שו"ע אדה"ז סי' ק"פ ס"ו.